

Forverrer matvarekrisa

2022-05-03

© Klassekampen

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Read article by clicking here.

16 Tirsdag 3. mai 2022

UTENRIKS

KLASSEKAMPEN

Matoljepriser stiger ytterligere etter at Indonesia sist uke in

Forverrer matv

MAT: Krigen i Ukraina og flere andre faktorer gjør at FN frykter økt global sult. Chr. Anton Smedshaug mener det trengs flere matlagre og mer penger til FN.

SULT

Av Sissel Henriksen

Et forbud mot eksport av palmeolje fra Indonesia trådte i kraft torsdag. Begrunnelsen er mangel på innenlandske forsyninger av matolje, samt skyhøye matoljepriser. Indonesia produserer rundt 60 prosent av verdens palmeolje.

Palmeolje er et omstridt produkt siden mye av produksjonen er lite miljøvennlig. Men eksportforbudet kommer på toppen av at det globale matoljemarkedet er hardt rammet av krigen i Ukraina, som er storeksportør av solsikkeolje. Prisene på palmeolje har økt i flere måneder og økte ytterligere sist uke.

At prisene på matolje går til himmels, er bare en del av den globale matvarekrisa.

Verdens matvareprogram (WFP) anslår at 811 millioner mennesker legger seg sultne hver dag. Siden 2019 har antallet som står overfor akutt matusikkerhet, mer enn doblet seg fra 135 millioner til 276 millioner. Totalt står 44 millioner mennesker i 38 land på kanten av hungersnød.

Motvekt mot værloppo

Jeg kan ikke understreke nok hvor viktig det er å finansiere FN's matvarehjelp og samtidig bygge opp langsiktig lagringskapasitet, sier Chr. Anton Smedshaug på telefon til Klassekampen.

Smedshaug er daglig leder i Agrianalyse og førsteamanuensis ved NMBU, der han underviser i globalt landbruk basert på sin bok «Kan jordbruket fø verden?».

I matvaremarkedet er man avhengig av at produksjonen treffer på etterspørsel. Men jordbruk er jo en form for værloppo der man aldri helt kan forutsi resultatet. Og jordbruket gir bare en sjans i året, sier han og viser til at denne normale usikkerheten om hvor mye man kan høste

I FARESONEN: Internt fordrevne barn i en leir i den jemenittiske havnebyen Houdeida henter matvarehjelp.

hvert år gjør behovet for beredskapslagre ekstra viktig.

Elementet av værloppo blir større når vi står i en situasjon der lagersystemene verden over ble avvirket som følge av optimisme etter murens fall.

Smedshaug viser til at de fleste land, Norge inkludert, har kuttet beredskapslagre av korn. Han peker på at det samme gjelder for medisinalagre, noe som ble veldig tydelig under koronapandemien.

Det er bra for alle parter at importland har en buffer, men beredskapstenkningen har vært borte lenge. Koronapandemien satte søkelyset på manglende medisinsk beredskap. Det er fare for at 24. februar 2022 vil sette samme søkelys på manglende matberedskap og energiberedskap.

Han mener at man må tilstrebe en situasjon der produksjonen overstiger forbruket slik at man kan bygge opp buffere til bruk i tider når

mattilgangen blir dårligere.

Hadde vi sittet med buffere nå, også for WFP, hadde vi vært i en helt annen situasjon.

Flere uheldige faktorer

En rekke uheldige faktorer har bidratt til å øke en allerede nedadgående spiral for de fattigste i verden. 60 prosent av verdens sultne lever i områder rammet av krig og vold, ifølge WFP.

Krigen i Ukraina rammer både matproduksjon og eksport. En ekstrem hetebølge i India rammer hvetehøsten der, som i utgangspunktet lå an til rekord i år.

Mens Ukrainakrigen betyr mindre solsikkeolje på markedet, har Indonesia sluttet å eksportere palmeolje, noe som driver matoljeprisene ytterligere opp. I tillegg kommer tørkekatastrofe på Afrikas horn, andre klimaendringer, økte priser på gjødsel og de økonomiske ettervirkningene av koronapandemien.

FAKTA

Verdens sultkrise blir stadig mer alvorlig:

- Flere hundre millioner mennesker står på randen av en matvarekrise, ifølge FN-organisasjonen Verdens matvareprogram (WFP).
- Antall kritisk sultne økte fra 135 millioner i 2019 til 274 millioner i år. Samlet er 811 millioner mennesker underernært globalt.
- Krigen i Ukraina har forverret en situasjon som allerede var ille.
- Allerede før krigen hadde de humanitære hjelpebehovene steget til det høyeste nivået siden andre verdenskrig, ifølge WFP.
- Hjelpebehovene har steget som følge av flere langvarige konflikter, klimakrisa, koronapandemien og prisstigning på mat og drivstoff.

Det er særlig Afrika sør for Sahara, Nord-Afrika og Midtøsten samt deler av Asia som er mest i faresonen for sult.

Får ikke nok penger

Mens milliardene sitter løst når det gjelder våpenfinansiering, sliter WFP FN-organet advarte i april om at mangel på finansiering vil være katastrofal og ba om 4,2 milliarder kroner det neste halvåret. Ved forrige appell i februar fikk de bare inn 4 prosent av pengene som trengs, ifølge NTB.

Samtidig øker kostnadene med å hjelpe mennesker i nød bratt: Matprisene WFP betaler, har økt med 30 prosent siden 2019.

Det største problemet er at det ikke er tilstrekkelig respons på WFPs rop om hjelp. Jeg ser klare likheter med migrasjons høsten 2015. Da slo FN's høykommissær for flyktninger alarm i god tid og ba om hjelp til oppbygging av mottaksapparat uten å få det.

Vi er i en situasjon der de som var på grensa allerede,

nførte eksportforbud på palmeolje:

Varekrise

FOTO: KHALED ZIAD, AFP/NTB

antakelig tipper feil vei, sier Smedshaug.

Han mener man må ha to tanker i hodet samtidig: Det ene er den totale situasjonen for matsikkerhet i verden, det andre er situasjonen for de mest utsatte. Han tror markedene vil fungere for dem som har råd til å kjøpe fram til 2023, men at de fattigste allerede er ille ute.

- Situasjonen er veldig uforutsigbar. Vi er i startfasen av en prisøkning som vi ikke aner toppen av. Hva som blir avlingene i år, er i ferd med å avgjøres med det som sås, og så vil mye avgjøres av avling. Hvis vi er noenlunde heldige, kan verden hangle seg gjennom fram til neste produksjonssesong i 2023.

Smedshaug sier at «den ene store jokeren» er hva man får på markedet av matvarer i år, og om det er mulig å få noe ut fra Ukraina og Russland. Ifølge ham har ingen av landene har nok lagerkapasitet

INDIA: En hetebølge i India rammer hvete høsten, som i april lå an til rekordavling. FOTO: SHANNI ANAND, AFP/NTB

«Det er et ekstremt paradoks at verden er i stand til å gi respons på raketter, men ikke på hvetemangel»

CHR. ANTON SMEDSHAUG, DAGLIG LEDER I AGRIANALYSE

OLJE: Matoljeforsyningen er rammet av krigen i Ukraina. Her fra et marked i Jakarta. FOTO: ACHMAD IBRAHIM, AP/NTB

til både det som er på lager, og det som forventes høstes.

– Den andre store jokeren er hvordan dyr kunstgjødsel i nord og redusert tilgang til kunstgjødsel i sør vil slå ut i reduserte avlinger. Verden tåler kanskje et par prosent fall i den globale kornproduksjonen, men selv et slikt tall tilsvare hele Ukrainas produksjon. Vi tåler ikke mye mer forstyrrelser i Svartehavsregionen og tåler dårlig annen redusert produksjon, sier han.

Kan føre til protester

– At matvareprisene kan føre til store politiske endringer, har vi sett før: At hetebølger i USA, Australia og Øst-Europa ga høye matpriser, antas å være en viktig utløsende årsak til den arabiske våren i 2011, påpeker Smedshaug.

Han viser til at både EU, Australia og India har økt eksporten av hvete etter at krigen i Ukraina startet.

– India har normalt ganske gode kornoverskudd, og det er synd hvis de må begrense eksport som man håpet ville hjelpe. Derfor er alle spent på årets avlinger og utviklingen fram mot 2023, sier han.

– Det er et ekstremt paradoks at verden er i stand til å gi respons på raketter, men ikke på hvetemangel. Det kan vise seg å være en skjebnesvanger feilprioritering, sier Smedshaug.

Det internasjonale pengefondet (IMF) skrev i en rapport i april at virkningene av Ukraina-krigen rammer verdensøkonomien beinhardt.

Konflikten svekker den økonomiske veksten, og inflasjonen, som i utgangspunktet var høy i mange land, ligger an til å bli enda høyere.

«Økningene i prisene på mat og drivstoff vil ramme lavinntekts-husholdninger i hele verden», skrev pengefondet, ifølge NTB.

sissel.henriksen@klassekampen.no

Klassekampen har
122.300 lesere daglig.

PRØV AVISA
GRATIS
I TRE UKER

Send sms
«**ABO 3236**»
til 1960

Foto: Siv Bohman